

LIT.: F. Apollonio, Anna M. Marovich — memorie, Venezia 1900. — N. Luković, Ana Marović, pjesnikinja i slikarica (1815—1887), Glas Boke, 1935, 117—119. R.

MAROVIĆ, Ivan, arheolog (Proložac, 14. I. 1920). Studirao na Filozofskome fakultetu u Zagrebu. Od 1950. radi u Arheološkom muzeju u Splitu. Bavi se prapov. arheologijom, poglavito brončanodobnim razdobljem na području sr. Dalmacije; otkrio i definirao cetinsku kulturu ranoga brončanoga doba. Osim prapovijesću bavi se intenzivno i numizmatikom.

BIBL.: *Bakrene sjekire u prethistorijskoj zbirci Arheološkog muzeja u Splitu*, VjAHD, 1953; *Fibeln mit Inschrift von Typus Avicssa in den Archäologischen Museen von Zagreb, Zadar und Split*, Jahrbuch des Römisch-germanischen Zentralmuseum in Mainz, 1961; *L'elmo greco-illirico*, u knjizi: Jadranska obala u protohistoriji, Zagreb 1976; *Rezultati dosadašnjih istraživanja kamenih gomila oko vrela r. Cetine u god. 1953, 1954, 1958, 1966, i 1968*, Materijali, XII, Zadar 1976; *Iz numizmatičke zbirke Arheološkog muzeja u Splitu*, Godišnjak ANUBiH (Zbornik A. Benca), 1976, 13; *Prahistorijska istraživanja u okolici Narone*, u knjizi: Dolina rijeke Neretve od prehistorije do ranog srednjeg vijeka, Split 1980; *Prilozi poznavanju brončanog doba u Dalmaciji*, VjAHD, 1981; *Reflexions about the year of the destruction of Salona*, ibid., 1984; *Novac ilirskog dinasta Baleja u Arheološkom muzeju u Splitu*, ibid., 1988. B. Čk.

MART, umjetnička grupa osn. u Zagrebu 1957. s namjerom da se pojača izlagačka djelatnost na temelju slobodnih stilskih pripadnosti suvremenim umjetničkim tokovima. Jezgru grupe činili su mladi umjetnici, suradnici Majstorske radionice K. Hegeđušića. Na prvoj izložbi sudjelovali su B. Dogan, Ž. Hegeđušić, E. Kovačević, K. Hegeđušić, F. Kulmer, A. Kinert, I. Kalina, O. Petlevski, Z. Prica, Š. Perić, V. Lipovac, V. Svečnjak, E. Murtić, J. Smokvina, I. Švertasek, N. Reiser i K. Tompa. Na sljedećim izložbama sudjelovali su F. Dolenec i Ž. Senečić, a broj izlagača vremenom se mijenjao. Izložbe su priređene u Zagrebu (1957), Sarajevu (1958), Beogradu (1959, 1967), Beču, Grazu (1961), Schiedamu, Haarlemu, Bredi (1962), Zadru i Splitu (1968). Grupa je odigrala važnu ulogu u promicanju aktualnih slikarskih težnji šestoga desetljeća u Hrvatskoj.

LIT.: J. Depolo, Bez manifesta — isključivo radni program, Vjesnik, 20. X. 1957. — G. Gamulin, Grupa »Mart«, Izraz, 1958, 1. Ž. Sa.

MARTECCHINI, Petar Frano, tiskar, knjižar, nakladnik i slikar (Dubrovnik, 21. VI. 1806 — 30. I. 1900). Kao i otac mu Antun (umro 1835), u Dubrovniku je izdavao djela starijih i suvremenih dubrovačkih pisaca. Bavo se skupljanjem ilustrativne građe o Dubrovniku i Dalmaciji, te slikarstvom. Za svoja izdanja *Galleria di Ragusei illustri* (Dubrovnik 1841) i *Galleria di Dalmati illustri* (Dubrovnik 1896) izradio je sam po predlošcima crteže-portrete opisanih ličnosti, po kojima su u Mlecima načinjene litografije. Slike narodnih nošnja i običaja izrađivao je najčešće u akvarelu, a radio je i modele i rekonstrukcije dubrovačkih pov. spomenika. Ostavio je nekoliko albuma vlastite i tuđe slikovne građe, koja nije samo dokumentarna već ponekad i umjetnički zanimljiva.

LIT.: V. Foretić, Dubrovački tiskar i knjižar 19. stoljeća Petar Frano Martecchini kao crtač akvarelist i ljubitelj starina, Prilozi — Dalmacija, 1956. Š. Ju.

MARTEK, Vlado, slikar i pjesnik (Zagreb, 10. V. 1951). Diplomirao na Filozofskome fakultetu u Zagrebu. Njegovo umjetničko djelovanje obuhvaća izložbe, agitacije, instalacije, grafite, autorske knjige, poeziju, anonimne akcije, crteže, grafike, slike i kolaže. Od 1974. izvodi umjetničke akcije po gradu, 1978—83. radi anonimne zidne poruke (*Čitajte Kamova*, 1981), dijeli letke slična sadržaja. Zaokupljen fenomenom jezika, blizak konceptualizmu, često naivno ekspresivan, uspješno sintetizira izražajnu izvornost i estetsku profinjenost. — Samostalno izlagao u Zagrebu (1979, 1982, 1985, 1987, 1990, 1991, 1993), Ljubljani (1984), Tübingenu (1988, 1991), Dubrovniku (1990), Krakovu (1992) i dr.

LIT.: B. Stipančić, Vlado Martek (katalog), Zagreb 1987. — Ž. Kosčević, Vlado Martek, NIKE (München), 1988—1989. — Umjetnost nema alternative — Vlado Martek (katalog), Zagreb 1991. — I. Zidić, Vlado Martek, slike i kolaži 1989—1992 (katalog), Zagreb 1993. Ž. Ké.

MARTELLINI, Ignacije, slikar (Dubrovnik, 1624—1656). Dominikanski redovnik, bavio se poezijom i govorništvom. Dubrovački dominikanski povjesničar Serafim Cerva-Crijević (Bibliotheca Ragusina, II—III) spominje da je izradio sliku pape Pia V. za dubrovački dominikanski samostan i iluminacije u koralima u samostanu Santa Maria della Sanità u Napulju. LIT.: K. Prijatelj, Slikari XVII. i XVIII. stoljeća u Dubrovniku, SHP, 1949, 1. K. Plj.

MARTIJANEC, selo kraj Ludbrega. Na nekoliko arheol. položaja nađeni su uništena nekropola kulture polja sa žarama (očuvana jedna grobna cjelina), neistraženo halštatsko naselje gradinskoga tipa te dva halštatska tumula od kojih je manji imao kamenu grobnu komoru s paljeviniskim ukopom. Nalazi žara oslikanih crveno-crnim motivima meandra i trokuta,

poklopaca, zdjela i ostataka brončane situle pripadaju istočnoalpskoj halštatskoj kulturi ← VII. st. — Dvorac iz XVIII. st. (nekoć vlasništvo Patačića), podignut na kat u XIX. st., ima s obje strane izduženoga pročelja po jedan trijem na stupovima, te s parkom i područnim zgradama tvori klasicistički ambijent. — Župna crkva Sv. Martina iz 1775. ima kasno-barokne oltare, propovjedaonicu i orgulje, a svetište je oslikano na kasno-barokni način.

LIT.: K. Vinski-Gasparini, Iskapanja kneževskog tumulusa kod Martijanca u Podravini, VjAM, 1961. — T. Đurić i D. Feletar, Stari gradovi i dvorci sjeverozapadne Hrvatske, Čakovec 1971, str. 104—107. — A. Horvat, O baroku u srednjoj Podravini, Podravska zbornik 77, Čakovec 1977. — M. Obad Šitaroci, Dvorci i perivoji Hrvatskoga zagorja, Zagreb 1991. A. Ht.

MARTIJANEC—KAPTOL, kulturna grupa starijega željeznoga doba rasprostranjena na području Z Podravine, Međimurja i sr. Slavonije (Martijanec, Sv. Petar Ludbreški, Goričan, Kaptol), usko povezana s halštatskim kulturama Štajerske, Donje Austrije, Gradišća, Z Madžarske, JZ Slovačke. Nastala je u drugoj pol. VIII. st. na tradicijama lokalnih jugoistočnoalpskih i zapadnopanonskih elemenata kulture polja sa žarama. Kasnobrončanodobna tradicija ogleda se u paljeviniskome pokapanju u žarama, u nekim keramičkim oblicima, tehnikama i motivima ukrašavanja (plastično raščlanjivanje površine kanelurama, žljebljenjem, ispupčenjima i sl.). Za starije je željezno doba karakteristična novost pokapanje istaknutih članova zajednice u kamenim grobnim komorama pod velikim grobnim humcima. Neki su takvi grobovi u Kaptolu bogato opremljeni ratničkom opremom (kacige, knemide, oružje). Keramička je novost slikanje crnom bojom ili grafitom na crvenoj podlozi složenih kompozicija meandara, ljestvičastih uzoraka, kukastih i jednostavnih vijuga, ili pak dodavanje lamela od kovine na površinu posude. Osebuju su ukras plastični izdanci u obliku glava rogatih životinja ili barskih ptica smješteni na ramenima bikoničnih žara. Životinjski se likovi nalaze i na ručkama ili umjesto njih na posudama tipa askosa (Kaptol, Goričan). Tipično su obilježje halštatske kulture i žare čitave presvučene grafitom, crne i sjajno uglačane, ukrašene spiralnim motivima.

LIT.: K. Vinski-Gasparini, Grupa Martijanec—Kaptol, Praistorija jugoslavenskih zemalja, V, Sarajevo 1987. T. T. G.

MARTIN → SVETI MARTIN

MARTINAC LAPČANIN, skriptor i iluminator u XV/XVI. st. God. 1493. u Grobniku ispisao glagoljicom i iluminirao II. *Novljanski brevijar* za pavlinski samostan u Ospu kraj Novoga Vinodolskoga. To je zabilježio u zapisu na f 267 r i v istoga brevijara; osim mnogih pov. ličnosti u zapisu se opisuju i tragične posljedice bitke na Krbavskome polju.

MARTIN HERMANOV, drvorezbar u Zadru, podrijetlom iz Njemačke. Spominje se 1385—1401. Izradio nekoliko rezbarenih okvira za poliptihe. Bilo mu je povjereno da zajedno s Markom Nikoletovim izradi retabl za gl. oltar katedrale. Suradivao je i sa slikarom Menegellom Ivanovim de Canalom. LIT.: I. Petricoli, Umjetnička obrada drveta u Zadru u doba gotike, Zagreb 1972.

MARTINI, Rafo, slikar (Dubrovnik, 1771—1846). God. 1789. odlazi kao stipendist Republike na studij u Rim gdje uči kod Mengsova sljedbenika Antona Marona. Poslije završena školovanja vraća se 1795. u Dubrovnik, a 1808. imenovan je za nastavnika crtanja novoga dubrovačkoga liceja. God. 1821. seli u Split, odn. Solin, gdje postaje podinspektor solinskih iskopina pri tek osnovanome Arheološkom muzeju. U Dubrovnik se vraća 1839. — M. je najvažniji domaći predstavnik klasicističkoga slikarstva u Dalmaciji. Naslikao je niz portreta, kojih je većina vjerojatno propala. Po njegovu portretu Džona Restića izradio je bakrorez V. Fisković a litografija portreta Franje Marije Appendinija nalazi se na početku njegove knjige *Notizie storico-critiche sulle antichità, storia e letteratura de' Ragusei* (Dubrovnik 1802—03), u kojoj su i gravure dubrovačkih maski Čoroja, Turice, Bembelja i Vile, te Konavočke i dubrovačkoga vojnika, što ih je po Martinijevim crtežima izradio tal. bakrorezac Antonio Sandi. Očuvani su vrlo kvalitetan akvarel s portretom P. F. Papisa te portret Frančeske Andrović u ulju. U kasnijim radovima očito je opadanje umjetničke snage (Sv. Kajo u crkvi Sv. Kaja u Solinu, Sv. Paskal u franjevačkom samostanu u Sinju, oltarna slika Bl. Dj. Marija sa Sv. Nikolom i Sv. Rokom iz župne crkve u Bajagiću kraj Sinja, oštećena slika *Posljednja večera* u samostanu Male braće u Dubrovniku).

LIT.: K. Prijatelj, Prilog dalmatinskom slikarstvu prošlog stoljeća, Prilozi — Dalmacija, 1963. — Isti, Posljednji rad Rafa Martinija, Mogućnosti, 1972, 1. — C. Fisković, O zaštiti

solinskih spomenika početkom XIX stoljeća, Godišnjak zaštite spomenika kulture, 1975, 1. — K. Prijatelj, Dvije pale iz dalmatinskog otočenta, Zbornik za likovne umjetnosti (Novi Sad), 1979, 15. — Isti, Slikarstvo u Dalmaciji 1784–1884, Split 1989. K. Plj.

MARTINIĆ, Anka, slikarica (Bakar, 17. VII. 1887 — Zagreb, 6. V. 1959). Završila Obrtnu školu (1904–08), potom Akademiju u Zagrebu (1917–20); usavršavala se u Leipzigu, Pragu i Beču (1921–23). Bila je slikarica Patološko-anatomskoga zavoda Medicinskoga fakulteta u Zagrebu. Pisala diplome i umjetnički uvezivala knjige u koži po svojim nacrtima ili nacrtima Lj. Babića. Samostalno izlagala u Zagrebu i Mariboru 1923. R.

MARTINIĆ, Tomo (Tomo Martinov), zlatar (? — Zadar, prije 1531). Radio u Zadru 1495, a 1497. skovao je i potpisao reljef u unutrašnjosti škrinje Sv. Šimuna; 1514. izradio je kip Sv. Šimuna za istoimenu crkvu. — U raki Sv. Šimuna na plitku reljefu skovao je *Prikazanje u hramu* i likove četiriju zadarskih svetaca zaštitnika ispod renesansne arkature. Između lukova su poprsja rim. imperatora a na podnožju prizori iz helenističke mitologije. Po izgledu i načinu izrade slični su reljefi na škrinjici s prikazom zadarskih zaštitnika iz približno istoga vremena (Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru).

LIT.: I. Petricoli, Škrinja sv. Šimuna, Zagreb 1983. R.

MARTINIS, Dalibor, likovni umjetnik (Zagreb, 1. VII. 1947). Diplomirao na Akademiji u Zagrebu 1971. God. 1978. odlazi na duži studijski boravak u Kanadu, SAD, Englesku i Nizozemsku. U početku usmjeren na područje proširenih medija (televizija, ambijenti, instalacije, performance), od 1973. posvećuje se poglavito videoumjetnosti i eksperimentalnoj televiziji. Istražujući prirodu medija, posebno televizijske slike, usredotočuje svoju pažnju na problem univerzalne bipolarosti. U kasnijim radovima približava se postmodernome estetskom stanju u kojemu se odnosi i vrijednosti relativiziraju do apsurdna. Samostalno je izlagao u Zagrebu (1969, 1972, 1975, 1976, 1977, 1979, 1981, 1984, 1988, 1990), Vancouveru (1978), Torontu (1979), Montrealu (1979), Amsterdamu (1979), Haagu (1986), Berlinu (1989); retrospektive videoradova prikazao je u Londonu (1983), New Yorku (1984), Lyonu (1988), Zagrebu (1988. i 1990) i dr. Sudjelovao je na XVI. bijenalu u São Paulu i »Dokumenti« u Kasselu; na izložbi »New Narrative« u Muzeju moderne umjetnosti u New Yorku (1984) te na svjetskim festivalima videoumjetnosti. Bavi se i grafičkim oblikovanjem.

LIT.: M. Susovski, Inovacije u hrvatskoj umjetnosti sedamdesetih godina (katalog), Zagreb 1982. — D. Matičević, Dalibor Martinis, instalacije i videovrpce (katalog), Zagreb 1990. Ž. Kć.

MARTIN ISTRANIN (Martinus de Histria), kaligraf i sitnoslikar (druga pol. XIII — prva pol. XIV. st.); rodом iz Istre. U Bibliothèque Mazarine u Parizu čuvaju se tri njegova iluminirana pergamentska kodeksa, pisana goticom, izrađena poč. XIV. st. (Cod. 248–195 listova; Cod. 270–296 listova; Cod. 802–192 lista).

LIT.: Ch. Samaran i R. Marichal, Catalogue des manuscrits en écriture latine — Musée Condé et bibliothèques parisiennes, Paris 1959. — Š. Jurić, Katalog starijih datiranih latiničkih rukopisa koji se čuvaju u pariškim bibliotekama, Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 1965, 3–4. Š. Ju.

MARTIN IZ KRAPINE, graditelj (XV. st.). Gradio 1462–73. gotičku crkvu Sta Chiara u Veneciji.

LIT.: C. Fisković, Hrvatski umjetnici u Mlecima, Mogućnosti, 1956, 1, str. 10.

MARTIN MAĐAR, ljevač topova iz Sremske Mitrovice, prvi poznati majstor za izradu topova u Dubrovniku. God. 1393. obvezao se izraditi dvije bombe, a 1399. veliki broj veretona za potrebe državne artiljerije.

MARTINOVIĆ, Branko, slikar (Rijeka, 3. II. 1954). Diplomirao na Akademiji u Zagrebu 1978 (N. Reiser). Od 1983. živi u Parizu. Slika asocijativne kompozicije u koje unosi satelitske snimke naše planete, stare karte, natpise i grafičke elemente. Ciklus *Krajolici* tvore polivalentan lik. izraz zasnovan na kontrastu tih elemenata. — Samostalno izlagao u Rijeci (1980), Valletti (1984), Zagrebu (1984, 1987), Delftu (1984), Hagu (1985) i Parizu (1987, 1992). R.

MARTINOVIĆ, Stjepan, zlatar (XV. st.). God. 1453. radi zajedno sa Ž. Gojakovićem neke srebrne predmete po narudžbi senata Dubrovačke Republike za vjenčanje ug. kralja Matijaša Korvina, a 1457. obvezao se izraditi pozlaćenu palu za gl. oltar stolne crkve u Dubrovniku.

LIT.: C. Fisković, Dubrovački zlatari od XIII. do XVII. stoljeća, SHP, 1949, 1, str. 164, 166, 202, 203.

T. MARTINIĆ, detalj reljefa u unutrašnjosti škrinje Sv. Šimuna. Zadar, crkva Sv. Šimuna

MARTINŠČINA, selo u Hrvatskom zagorju. Kapela Sv. Martina (do 1699. župna crkva) jednobrodna je gotička građevina s četverokutnim svetištem koje je odijeljeno od broda trijumfalnim lukom, a presvođeno križnim svodom. Uz gl. pročelje prigraden je poslije 1666. zvonik. Svetište je oslikano gotičkim freskama (s odrazom internacionalnoga stila sred. XV. st.) u neuobičajenu ikonografskome rasporedu: u donjemu dijelu draperije, a poviše njih niz apostola, različitih svetaca, biblijskih prizora, te donator u svjetovnoj nošnji. U crkvi se nalaze barokni oltari, glavni iz 1781, te romanički brončani križ, rijedak na području kontinentalne Hrvatske, koji stilom upućuje na ranoromaničke križeve saksonske-zapadnofalačke radionice s poč. XII. st. Drveni gotički kip Marije s djetetom potječe iz posljednje četvrtine XV. st.

LIT.: V. Noršić, Poviest župe Bl. Dj. Marije u Zlataru, Zagreb 1942, str. 4, 8, 16–21. — A. Horvat, Brončani razapeti »Christus regnans« naden u Hrvatskoj, VjAHD, 1954–57. — A. Deanović, Gotičke freske crkve Sv. Martina u Martinšćini, Rad JAZU, 1971, 360. A. Ht.

MARTINŠČICA, selo i uvala na Z obali otoka Cresa. Ime potječe od srednjovj. crkve Sv. Martina; crkva je iz temelja pregrađena u XIX. st. Oko 1500. osnovala je cresa patricijska obitelj Bokina u Martinšćici samostan trećoredaca-glagoljaša s crkvom Sv. Jeronima. Nad njezinim gl. oltarom je slika Baldassarea d'Anne (1636), na zidovima slike apostola mlet. škole iz XVII. st., a u samostanu votivne slike iz XVIII. st. s portretima creskih pomoraca. Kraj samostana sagradila je u XVII. st. patricijska obitelj Sforza ladanjski dvorac, dvokatnicu s presvođenim prostorijama i arkadama na pročelju, otvorenima prema dvorištu, koje je opasano visokim zidom s puškarnicama. Na bregovima u okolici su prapov. gradine (kasteljeri), ruševine romaničke crkve Sv. Kristofora, fragmenti gotičke crkve Sv. Kuzme i Damjana, a u uvalama uz more tragovi ant. vila.

U drugoj uvali Martinšćici (*Martišnjici*) na J dijelu Cresa nalaze se temelji starokršč. bazilike s ostacima mozaika na podu, te ruševine ranosrednjovj. crkve čija je osnova u obliku armenskoga križa.

LIT.: B. Fučić, Izvještaj o putu po otocima Cresu i Lošinju, Ljetopis JA, 1949, 55, str. 61–63. — A. Mohorovićić, Prilog analizi razvoja historijske arhitekture na otocima Lošinju i Cresu, ibid., 1954, 59, str. 219–220. — Isti, Problem tipološke klasifikacije objekata srednjovjekovne arhitekture na području Istre i Kvarnera, ibid., 1957, 62, str. 520–521. — B. Fučić, Apsyrtides, Mali Lošinj 1990. B. F.

MARTINUZZI, Bernardino, furlanski graditelj (XVIII. st.). God. 1725. došao na poziv isusovaca u Rijeku da dovrši gradnju crkve Sv. Vida, pri čemu je izmijenio projekt dodavši galerije iznad kapela. S njim je radio i sin *Giovanni* (Gradiška na Soči, 1708 — Rijeka, 1753), koji ostaje u Rijeci do smrti, ali čiji kasniji radovi nisu identificirani.

LIT.: Horvat — Matejčić — Prijatelj, Barok. R.

MARTINUZZI, Carlo, graditelj (Furlanija, X. 1674 — nakon 1720). U Ljubljani je boravio 1698–1720. Izradio nacрте za ljubljansku katedralu,